

תוכנית שמיטה לבית הספר היסודי

לשמוט

לומדים לחיות ביחד

לפני מעט יותר ממאה שנים כתב חיים נחמן ביאליק את המאמר המפורסם: "הלכה ואגדה". במאמרו זה תיאר ביאליק את כוחה ועוצמתה של ההלכה הבאה בצד האגדה ומשלימה אותה, וטען כי תנועת התחייה העברית, אשר הלכה והצמיחה חיי ספרות ורוח יהודיים חדשים, חסרה במידה רבה את אופייה ודרכה הייחודית של ההלכה. ביאליק קרא לבני תקופתו ליצור להם אורחות חיים, הלכה ישנה-חדשה, אשר בכוחה, להפוך את האותיות הפורחות באוויר לתורת חיים.. תכליתו ועיקרו של מאמר זה היה להפוך את הרוח והאידיאלים הנשגבים שהביאה עמה תנועת התחייה העברית, בספרות ובחיים עצמם, לתורת חיים קבועה ועומדת, כדרכה של ההלכה. על אף שחלפו עברו להן למעלה ממאה שנים מאז קרא ביאליק את קריאתו זו, נדמה כי לא נס ליחה של קריאתו זו של ביאליק. שנות דור חלפו ועודנו עומדים מול רעיונות גדולים ועצומים שנושאת התרבות היהודית לדורותיה, מימי המקרא, ועד לימינו אנו, מן המהפכה החז"לית ועד למהפכה הציונית, ואולם נדמה כי לא השכלנו דיינו לתרגם את הערכים והאידיאליים הנשגבים לכדי תורת חיים.

השמיטה היא אחד מן האידיאליים הנשגבים הללו. הוגים ציוניים שונים, דוגמת הרצל וז'בוטינסקי, בבואם לתאר את חברת המופת שקום תקום בארץ ישראל, ידעו להצביע על השמיטה כאחד מן המאפיינים שחברה זו צריכה לאמץ לעצמה, כשהם רואים לנגד עיניהם את הערכים הגדולים שהיא נושאת: השוויון והשותפות, ראיית האחר ודאגת היחיד לסביבתו. ואולם, הדברים נותרו רק בגדר אגדה ולא נעשו לתורת חיים, כדברי הביקורת של ביאליק לבני דורו.

השמיטה, כמו אוצרות-רוח רבים של תרבותנו, נותרה כנושא הלכתי-דתי גרידא, שאך מעטים נותנים את דעתם על התיקון הגדול שהיא מציעה לאדם, למשפחה, לקהילה, למדינה – אם רק מאזינים לה ברוב קשב ומבקשים להוציא אותה מד' אמותיה של הלכה, אל המרחבים הגדולים של הקיום היהודי בימינו.

תכניות הלימודים שפתחנו ברשת מיתרים, עידוד היוזמות המקומיות של בתי הספר והקהילות המעורבות שאנו מלווים, נועדו כולן לתת מענה עמוק לקריאתו זו של ביאליק. כדרכנו, אנו מאמינים ששבעים פנים לתורה, ותרגום שפת האגדה לשפת ההלכה אינו צריך לחזור לדרכו של השולחן ערוך, אך גם לא לדחות אותו בהכרח. למעשה הוא אינו צריך ליצור הלכה היררכית חלופית, אלא לעודד את היחידים ואת הקהילות להעמיק בלימוד, במחשבה ובשיחה, ולבחון כיצד נכון בעיניהם לתרגם את הדברים. כיצד נכון בעיניהם להעתיק את דברי החזון והרוח שעולים מן המקורות ולתרגם אותם לאורח חיים: יש אשר יבחרו להיצמד לדרכה של ההלכה מדורי דורות; יש שיבקשו להציע להם שינויים והתאמות; ויש שירצו להוציא ישן מפני חדש.

על כל פנים, בכדי לעשות זאת יש לשלב בין לימוד למעשה, בין העמקה במקורות לבין הקשבה למציאות החיים של כל אחד ואחת, של כל משפחה או קהילה – באשר הם שם, ולתת בידיהם את הכלים לבחור ולברור את הנכון בעיניהם.

לקראת שנת השמיטה הקרבה ובאה, אנו מציעים בפני בתי הספר והקהילות מספר פעילויות ותכניות חינוכיות שיסייעו בידיהם לפסוע בעקבות ערכי השמיטה ויסודותיה, ולכונן מתוכם חיים יהודים משמעותיים ורלוונטיים: ספר ילדים "אין זו אגדה – סיפורה של השמיטה הראשונה", הספר את סיפורה של השמיטה הראשונה והמאבק שהתחולל בנוגע לשאלה כיצד לשמורה; דפי לימוד וחברות לימוד בהתאמה לגילאים השונים, מגני הילדים ועד לבתי הספר העל-יסודיים; משחקים חינוכיים כדוגמת "קאטן שומטי הקרקעות" – משחק הרחבה למשחק קאטן המפורסם, ימי שיא ועוד.

אליסף תל-אור

